

УДК 796.011.2 378.046.4.

Рибницький А.В., зав.кафедрой фізичного виховання і спорту
Таврійський державний агротехнологічний університет

ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДО ВИКОРИСТАННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. Робота присвячена сутності підготовки викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності. У статті розглядається модель і організаційно-педагогічні умови викладачів фізичного виховання до використання сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність викладачів, фізкультурно-оздоровча технологія, професійна діяльність.

Постановка проблеми. Зміни, які відбуваються в українській державі торкнулися всіх сторін суспільного життя. Суттєвих трансформацій зазнала система освіти, в тому числі й вищої школи. Стосовно підготовленості викладачів у вищих навчальних закладах з позицій сьогодення спостерігається інтенсивний пошук сучасних технологій до побудови нових стратегій виховної практики студентської молоді. Необхідно зазначити, що побудова нових освітнянських стратегій у фізичному вихованні передбачає формування готовності викладачів до використання сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій, а відтак постає необхідність у формуванні професійно компетентного фахівця, який забезпечить їх впровадження у практику освітнього процесу вищих навчальних закладів.

В Україні останнім часом визначилась негативна тенденція до погіршення здоров'я підростаючого покоління у зв'язку зі зниженням фізичних навантажень, які задовольняють біологічну потребу молоді у рухах та недотриманням елементарного рухового режиму, а також зниженням якості харчових продуктів, екологічною забрудненістю повітря, переважною комп'ютеризацією навчання. Отже, сьогодні як ніколи треба приділяти увагу формуванню здоров'я студентської молоді, збільшувати кількість практичних занять фізичним вихованням, впроваджувати в практику роботи вищих навчальних закладів широке коло різноманітних фізичних вправ, інноваційних форм занять оздоровчою фізичною культурою, використовувати сучасні фізкультурно-оздоровчі технології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літературних джерел показав, що науковцями вивчалися різні аспекти з означеної проблеми дослідження: наукові підходи до професійної підготовки вчителя фізичної культури (Л. Безкоровайна, Л. Демінська, О. Демінський, С. Дмитренко,

Ю. Железняк, Р. Карпюк, Л. Кацова, К. Козлова, Т. Круцевич, В. Пристинський, Л. Сущенко); положення щодо підготовки спеціалістів з оздоровчої фізичної культури (В. Баранов, О. Бірюк, А. Корх, Т. Круцевич, Є. Крючек, К. Купер, Т. Лисицька, Г. Максименко, Ю. Менхін, Т. Ротерс, Л. Сіднева, Б. Френкс, Е. Хоулі); теорії оздоровчої фізичної рекреації, оздоровчої гімнастики й фітнесу (В. Видрін, Є. Ільїн, Л. Калінкін, Ю. Менхін, Ю. Рижкін, Ж. Холодов та ін.) та оздоровчого тренування (Т. Круцевич, В. Платонов, Б. Френкс, Ж. Холодов, Е. Хоулі).

Разом з тим, ціла низка питань, що стосується підготовленості до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у процесі професійної діяльності залишається не вирішеною.

Відсутні наукові дослідження, в яких розриваються особливості змісту процесу формування викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності, недостатній рівень теоретичної розробки проблеми формування готовності до використання цих технологій у практиці роботи міжфакультативних кафедр фізичного виховання і спорту вищих навчальних закладів.

Формулювання цілей статті. Розкрити особливості процесу формування готовності викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності. Проаналізувати теоретичні основи дослідження проблеми готовності викладачів фізичного виховання до професійної діяльності в сучасній педагогічній науці та визначити сутність понять «фізкультурно-оздоровча технологія», «професійна підготовка», «підготовка викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у процесі професійної діяльності». Теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови підготовки викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності. Методи організації дослідження: аналіз і синтез літературних джерел та державних документів з фізичного виховання, що стосуються вищих навчальних закладів, опитування, бесіди, анкетування, індукція, дедукція.

Виклад основного матеріалу досліджень. Сьогодні у фізичній культурі сформувався базовий підхід до реалізації мети галузі – оздоровча спрямованість фізкультурної діяльності. В системі виховання підростаючого покоління значне місце повинні займати нові підходи до створення більш досконалої системи фізичного виховання, головними завданнями якої є пошук адекватних і об'єктивних методичних прийомів, залучення сучасних методів удосконалення фізичної підготовки та зміцнення здоров'я школярів. Для вирішення цієї проблеми використовуються сучасні фізкультурно-оздоровчі технології.

«Фізкультурно-оздоровча технологія» це різноманітні форми заняття, засіб, методика викладання фізкультурно-оздоровчої програми, які уявляють природні локомоції людини, спрямовані на досягнення і підтримку фізичного благополуччя. Фізкультурно-оздоровчі технології – це засіб здійс-

нення різноманітної фізкультурно-оздоровчої діяльності. Це основа, на якій будується фізкультурно-оздоровча робота. Ці технології можуть використовуватися за самими різними напрямками: ритмічна гімнастика, бодібілдинг, а також туризм, плавання, оздоровчі види спорту, нетрадиційні вправи інноваційного характеру. Фізкультурно-оздоровчі технології найбільш поширені в сучасних видах рухової активності – програмах з атлетизму, шейпінгу, стретчингу (Stretching), пілатесу (Pilates), каланетики, степ-аеробіки, фітнес-йоги, фітбол-аеробіки (Fitbol), слайд-аеробіки (Slide), флекс-уроку (Flex), босу-аеробіки (BOSU), різновидів танцювальної аеробіки, аеробіки зі скакалкою (Rope skipping) тощо.

Підготовка – це процес, який відбувається в часі та просторі і ведеться у навчальних закладах за затвердженими заздалегідь програмами, планами. „Професійна підготовка” – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують формування у особистості професійної спрямованості знань, умінь, навичок та професійної готовності [1; 6]. „Професійна підготовленість” розглядається вченими як оптимальний результат професійної підготовки та освіти особистості [4; 5].

„Професійна підготовка викладачів фізичного виховання” – це процес, який відображає науково й методично обґрунтовані заходи ВНЗ, спрямовані на формування протягом освітнього процесу рівня професійної компетентності особистості, достатнього для організації фізичного виховання різних верств населення регіону й успішної праці в усіх ланках фізкультурного руху з урахуванням сучасних вимог ринку праці [7, с. 13].

Термін „підготовка” збагачує поняття „готовність”: підготовка до професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – як результат професійної підготовки [2].

Отже, можемо стверджувати, що „підготовка викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій” – це система організаційних та педагогічних заходів, які забезпечують педагогу професійну спрямованість знань, умінь, навичок та готовність використовувати у професійній діяльності різноманітні форми занять, засобів та методики викладання фізкультурно-оздоровчих програм, які уявляють природні локомоції людини, спрямовані на досягнення і підтримку фізичного благополуччя.

Проведене нами опитування та анкетування викладачів фізичного виховання дозволяє стверджувати, що не всі розуміють сутність використання фізкультурно-оздоровчих технологій у школі. Так, 43 % респондентів відповіли, що це проведення комплексів аеробіки; 14,8% – організація занять у тренажерному залі; 61,1% враховують, що це обов'язково індивідуальний підхід до кожного, хто займається; 30,5 % – що це складання індивідуальних програм; 36,1% – що це творчий вибір різних видів та форм оздоровчого фітнесу; 20,3 % респондентів визначають, що це поєднання педагогічної, спортивної та організаторської діяльності. Це обумовлює актуальність дослідження структури роботи викладачів фізичного виховання, який буде ви-

користувати фізкультурно-оздоровчі технології, та розробку моделі відповідної підготовки і складові готовності до визначеної діяльності.

Проаналізувавши вищезазначені поняття, можна стверджувати, що „готовність до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності” – це інтегральна якість особистості викладача фізичного виховання, що ґрунтується на загальнопедагогічних, психологічних та спеціальних знаннях, свідчить про усвідомлення майбутнім учителем фізичної культури високої здатності до фахової діяльності і значущості фізкультурно-оздоровчих технологій, що забезпечує прагнення до ефективного її виконання відповідно до встановлених вимог.

У становленні і розвитку певних якостей викладача важливими є педагогічні умови, тобто обставини, які утворюються спеціально з метою прищеплення викладачам фізичного виховання необхідних умінь і навичок використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності [3; 7]. Сутність процесу підготовки до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності залежить від наявності таких педагогічних умов:

- усвідомлення викладачами значущості фізкультурно-оздоровчих технологій і специфіки їх проведення зі студентами вищих навчальних закладів;

- розроблення моделі підготовки викладачів фізичного виховання до визначеної діяльності;

- впровадження програм фізкультурно-оздоровчих технологій у процес професійної діяльності викладачів фізичного виховання.

При визначенні першої умови – усвідомлення викладачами значущості фізкультурно-оздоровчих технологій і специфіки їх проведення зі студентами вищих навчальних закладів – основна увага приділяється наданню викладачам розуміння корисності проведення занять з використанням фізкультурно-оздоровчих технологій і прийняття цього як власної цінності.

Розглядаючи навчально-методичній і навчально-тренувальній процеси у вищих навчальних закладах, можна сказати, що для виконання професійного обов'язку необхідно знати принципи, засоби, форми, методи навчання і удосконалювання у кожному з видів фізкультурно-оздоровчих програм; спеціальну термінологію і фізичні вправи, застосовувані в кожному з видів рухової активності; спеціальні здібності вихованців, риси характеру, інтелектуальний рівень, творче мислення, ставлення до занять з використанням фізкультурно-оздоровчих технологій; особливості статі й віку відповідно до рівня підготовленості й індивідуальних особливостей студентів; правильність розподілу фізичного навантаження на організм тих, хто займаються на практичному занятті (проведення пульсометрії та ін. тестів). До необхідних умінь у цій галузі відносяться: використання різноманітних принципів, засобів, форм, методичних прийомів і методів навчання; навчання мірам безпеки, правильній техніці вправ; формування, удосконалювання фізичних, психічних якостей учнів, облік функціональних можливостей й індивідуа-

льних якостей особистості; застосовування підготовчих і підвідних вправ і вміння чітко, ясно й образно пояснювати їх на основі асоціації з наявним руховим досвідом; надавати практичну допомогу і виконувати дії разом зі студентами; застосовувати спеціальну термінологію різновидів фізкультурно-оздоровчих технологій і програм; попереджати і виправляти помилки; зразково показувати кожну фізичну вправу, дію, елемент і мікроелемент, що вивчається; уміти диференціювати навантаження в залежності від анатомо-фізіологічних і психологічних особливостей студентів; проаналізувати практичне заняття і зробити відповідні висновки; забезпечити свідоме, активне ставлення вихованців до виконуваних вправ; раціонально розподіляти час по частинах заняття; проводити науково-дослідницьку роботу (хронометрування та пульсометрію занять з використанням фізкультурно-оздоровчих технологій); систематично навчати студентів попередженню травматизму на практичних заняттях; забезпечити першу долікарську допомогу при травмах і регулярний медичний контроль; формувати навички самоконтролю.

Друга педагогічна умова – розроблення методики підготовки викладачів фізичного виховання до визначеної діяльності – надає можливість зробити аналіз різних аспектів, напрямків та методичних підходів процесу підготовки спеціалістів з фізичного виховання і професійно-педагогічної підготовки та професійного розвитку особистості. Вищезазначене дозволило розробити модель безпосередньої підготовки викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій, визначити мету, завдання, основні форми та етапи цієї підготовки: 1). підготовчий етап – включає діагностику готовності викладачів до використання сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій і розроблення фізкультурно-оздоровчих програм сучасних видів рухової активності зі студентами вищих навчальних закладів; 2). виконавчий – підготовку до використання фізкультурно-оздоровчих технологій на практиці та їх реалізацію, удосконалення вмінь і навичок на педагогічній практиці у вищому навчальному закладі та проведення науково-дослідної роботи під час проведення практичних занять; 3). контрольний етап передбачає оцінку стану готовності викладачів фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій у професійній діяльності як стану, що характеризує якість процесу спеціальної підготовки.

Третя педагогічна умова – впровадження програм фізкультурно-оздоровчих у процес професійної діяльності ,в освітній процес вищів. У відповідності із моделлю підготовки така програма повинна мати на меті ознайомлення викладачів із сутністю фізкультурно-оздоровчих технологій, отримання умінь і навичок їх проведення, розвиток у викладачів прагнення до самовдосконалення професійних знань і особистих якостей як викладача фізичного виховання.

Висновки. Підготовка викладача фізичного виховання до використання фізкультурно-оздоровчих технологій є системою організаційних і педагогічних заходів, які забезпечують викладачу професійну спрямованість

знань, умінь, навичок та формування необхідних якостей. У свою чергу така підготовка є одним з сучасних напрямків загального розвитку та підвищення кваліфікації викладача фізичного виховання, у процесі якої викладачі мотивуються до проведення занять оздоровчого напрямку зі студентами вищих навчальних закладів, опановують відповідний зміст, форми, методичні прийоми та методи їх проведення, відпрацьовують необхідні вміння контролю функціонального стану студентів.

Високий рівень такої готовності свідчить про вміння викладачів фізичного виховання проводити заняття, спираючись на знання вікових, анатомо-фізіологічних та психологічних особливостей розвитку студентів і прагнення використовувати можливості фізкультурно-оздоровчих технологій в різноманітних видах рухової активності.

Бібліографічний список.

1. Басова Н. В. Педагогика и практическая психология / Н. В. Басова. – Ростов-н/Д : Феникс, 1999. – 414 с.
2. Гавриш І. В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / І. В. Гавриш. – Луганськ, 2006. – 44 с.
3. Демінська Л. О. Міжпредметні зв'язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. О. Демінська. – Луганськ, 2004. – 20 с.
4. Краткий психологический словарь / [под ред. А. В. Петровского]. – М. : Московский пед. ун-т, 1992. – 32 с.
5. Педагогічний словник / [за ред. М. Ярмоченко]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
6. Словарь иностранных слов / [под ред. А. Г. Спиркина]. – 12-е изд.; стер. – М.: Рус.яз., 1985. – 608 с.
7. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13. 00. 04 „Теорія і методика професійної освіти” / Л. П. Сущенко. – К., 2003. – 45 с.

Rybnitskiy A. V. Preparation of teachers of physical education for the use of physical and health-improving technologies in professional activity

Summary. In the article a model and pedagogical terms of preparation of teachers of physical culture is examined to the use of modern physical-health technologies in professional activity.

Key words: professional preparation, professional readiness, preparation of teachers, physical-health technologie, professional activity